

اتاق بازرگانی
به جای تلاش
برای تشکیل
نمایشگاه‌های
گوناگون در
خارج، ارائه
آموزش‌های
گسترده به تجار
و بازرگانان
در خصوص
بازارهای هدف،
شناسایی بازارها
و ارائه اطلاعات
به روز از بازارهای
صادراتی، کمک
به حل مشکلات
حقوقی فعالان
اقتصادی در
خارج از مرزها،
همکاری با
اتاق بازرگانی
کشورهای همسو
و مبادی و مقاصد
اصلی تجارت
ایران، اقدام به
سپرده‌گذاری
بخشی از منابع
در بانک‌ها کرده و
همچنین با تلاش
و صف‌ناپذیری
در حال ساخت
ساختمان‌های
شیک برای
واحدهای اداری
خود است

این ساختار دوگانه باعث شده ۱- اتاق بازرگانی منابع دریافتی را بموقع و برای اهداف مهم هزینه نکند. برای مثال، اتاق بازرگانی به جای تلاش برای تشکیل نمایشگاه‌های گوناگون در خارج، ارائه آموزش‌های گسترده به تجار و بازرگانان در خصوص بازارهای هدف، شناسایی بازارها و ارائه اطلاعات به روز از بازارهای صادراتی، کمک به حل مشکلات حقوقی فعالان اقتصادی در خارج از مرزها، همکاری با اتاق بازرگانی کشورهای همسو و مبادی و مقاصد اصلی تجارت ایران، اقدام به سپرده‌گذاری بخشی از منابع در بانک‌ها کرده و همچنین با تلاش و صف‌ناپذیری در حال ساخت ساختمان‌های شیک برای واحدهای اداری خود است. ۲- ساختار دوگانه اتاق بازرگانی یک نتیجه دیگر نیز به دنبال داشته است. در سال‌های اخیر بارها وظایف، مسئولیت‌ها، درآمدها و جایگاه اتاق‌های بازرگانی در کشور هم از سوی رسانه‌ها و هم از سوی مسئولین مورد سؤال قرار گرفته. سؤال این است منابع قابل توجهی که با عنوان سه در هزار و چهار در هزار از فعالان اقتصادی گرفته می‌شود باید صرف چه مواردی شود. آنچه قانون صراحتاً به آن پاسخ داده این است که این منابع باید صرف فراهم آوردن موجبات رشد و توسعه اقتصادی کشور، تبادل افکار و بیان آرا و عقاید فعالان صنعتی، معدنی، کشاورزی و بازرگانی کشور شود اما بررسی‌ها نشان می‌دهد خروجی عملکرد اتاق بازرگانی در این راستا نبوده است.

اتاق واردات یا تولید؟

در خصوص اینکه اتاق بازرگانی چه مقدار به وظایف خود عمل کرده، ارزیابی کمی صورت نگرفته و آنچه به عنوان «سالنامه آماری اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران» که از سوی اتاق ایران منتشر می‌شود نیز عملاً عملکرد بخش خصوصی بوده و در بخشی به موضوع تعداد کارت‌های عضویت و کارت‌های بازرگانی و مسئولیت اجتماعی اتاق پرداخته شده و اثری از مسئولیت‌هایی که قانونگذار در ماده ۱ و ۵ قانون اتاق بازرگانی مصوب ۱۳۶۹ بر دوش اتاق گذاشته، مشاهده نمی‌شود.

برای مثال، در ماده ۱ قانون تشکیل اتاق آمده است: «به منظور کمک به فراهم آوردن موجبات رشد و توسعه اقتصاد کشور، تبادل افکار و بیان آرا و عقاید فعالان صنعتی، معدنی، کشاورزی و بازرگانی به موجب وظایف و اختیارات این قانون اتاق بازرگانی و صنایع و معادن جمهوری اسلامی ایران تأسیس می‌شود.»

همچنین در ماده ۵ همان قانون، وظایف و اختیارات اتاق بازرگانی ایران عبارت است از: ۱- ایجاد هماهنگی و همکاری بین بازرگانان و صاحبان صنایع و معادن و کشاورزی در اجرای قوانین مربوطه و مقررات جاری مملکتی، ۲- ارائه نظر مشورتی در مورد مسائل اقتصادی کشور اعم از بازرگانی، صنعتی و معدنی و مانند آن به قوای سه‌گانه، ۳- تشکیل نمایشگاه‌های تخصصی و بازرگانی داخلی و خارجی و شرکت در سمینارها و کنفرانس‌های مربوط به فعالیت‌های بازرگانی، صنعتی، معدنی و کشاورزی، ۴- کوشش در راه شناسایی بازار کالاهای صادراتی ایران در خارج از کشور و تشویق و کمک به مؤسسات مربوطه جهت شرکت در نمایشگاه‌های بازرگانی داخلی و خارجی، ۵- تشویق و ترغیب سرمایه‌گذاری داخلی در امور تولیدی بالاخص تولید کالاهای صادراتی که دارای مزیت نسبی باشند. ۶- تلاش در جهت بررسی و حکمیت در مورد مسائل بازرگانی داخلی و خارجی اعضا و سایر متقاضیان از طریق تشکیل مرکز داوری اتاق ایران، ۷- ایجاد و اداره مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی به منظور انجام وظایف و فعالیت‌های اتاق، ۸- تشکیل اتحادیه‌های صادراتی و وارداتی و سندیکاهای تولیدی در زمینه فعالیت‌های بازرگانی، صنعتی، معدنی و خدماتی طبق مقررات مربوط، ۹- دایر کردن دوره‌های کاربردی

در رشته‌های مختلف بازرگانی، صنعتی، معدنی و خدماتی متناسب با احتیاجات کشور، ۱۰- تشکیل اتاق‌های مشترک با کشورهای دوست با هماهنگی وزارت بازرگانی و امور خارجه. با لحاظ قرار دادن مبنای قانونی تشکیل اتاق بازرگانی ایران (ماده یک و ۵ قانون اتاق بازرگانی)، اقدامات مختلف اتاق بازرگانی باید در راستای فراهم آوردن موجبات رشد و توسعه اقتصاد کشور از طریق ۱- تبادل افکار و بیان آرا و عقاید مدیران صنعتی، معدنی، کشاورزی و بازرگانی کشور، ۲- کمک به توسعه صادرات (از طریق شناسایی بازارها، آموزش تجار، تشویق و ترغیب سرمایه‌گذاری داخلی در امور تولیدی بالاخص تولید کالاهای صادراتی دارای مزیت نسبی و تشکیل نمایشگاه‌های بازرگانی داخلی و خارجی) و ۳- ارائه نظر مشورتی به قوای سه‌گانه صورت گیرد. گرچه در بخش ارائه نظر مشورتی و ایجاد هماهنگی بین مدیران صنعتی، معدنی، کشاورزی و بازرگانی کشور اتاق بازرگانی عملکرد اتاق بازرگانی به رغم مشارکت در بیش از ۱۰۰ نهاد دولتی و حاکمیتی، چندان قابل ارزیابی نیست، اما فعالان اقتصادی می‌گویند در بخش صادرات، عملکرد اتاق بازرگانی به هیچ وجه قابل دفاع نیست. کم‌توجهی به مطالعات بازارهای صادراتی، کم‌توجهی به حضور فعالان اقتصادی در نمایشگاه‌های بین‌المللی برای معرفی کالاهای صادراتی، کم‌توجهی به ارائه آموزش‌های گسترده به تجار و بازرگانان در خصوص بازارهای هدف، کم‌توجهی به همکاری با اتاق بازرگانی کشورهای همسو و مبادی و مقاصد اصلی تجارت ایران از جمله این موارد است.

حضور اتاق بازرگانی در ۱۰۰ نهاد دولتی و عمومی

به‌رغم اینکه برخی از اعضای هیأت رئیسه اتاق بازرگانی بارها سعی کرده‌اند اینطور القا کنند که بخش خصوصی جایگاهی در اتخاذ تصمیم‌های اقتصادی کشور ندارد، اما بررسی‌ها نشان می‌دهد اتاق ایران به دلیل اینکه حق حضور در بسیار از نهادها را داراست، به یکی از نهادهای قدرتمند بخش خصوصی در کشور تبدیل شده است. براساس تقسیم‌بندی تشکل‌ها، اتاق بازرگانی با توجه به داشتن اختیارات تنظیم‌گری، در زمره تشکل‌هایی قرار می‌گیرد که دارای اختیارات تنظیم‌گری است. نکته بسیار مهمی که اتاق بازرگانی را از دیگر تشکل‌های کشور متمایز می‌کند این است که این تشکل داعیه «تشکل تشکل‌ها بودن» را دارد و به عبارت دیگر تلاش می‌کند تا با ساماندهی سایر تشکل‌های کشور به نوعی بر تمامی حوزه‌های کشور و تشکل‌های مختلف بخش اثرگذار باشد.

اینکه گفته می‌شود اتاق بازرگانی دارای اختیارات و قدرت گسترده‌ای است رami توان از تعداد نهادهای دولتی و حاکمیتی و تشکل‌های بخش خصوصی‌ای که اتاق عضو آنها بوده یا نماینده دارد، متوجه شد. طبق بررسی‌ها، اهم کرسی‌های اتاق بازرگانی ایران عبارتند از: یک مورد در مؤسسات بین‌المللی، ۲۳ مورد در کارگروه‌های دولتی و حاکمیتی، ۲۱ مورد در شوراها و دولتی و حاکمیتی، ۱۶ مورد در کمیسیون‌های دولتی و حاکمیتی، ۱۱ مورد در کمیته‌های تخصصی دولتی و حاکمیتی، ۱۰ مورد در هیأت‌های دولتی و حاکمیتی، ۹ مورد در ستادهای دولتی و حاکمیتی، ۴ مورد در مجامع دولتی و حاکمیتی و ۹ مورد نیز در سایر نهادها و دولتی و حاکمیتی. همچنین اتاق بازرگانی در ۷۶ انجمن کشوری عضویت دارد.

برخی از مهم‌ترین کارگروه‌هایی که اتاق بازرگانی در آنها نماینده دارد عبارتند از کارگروه تهرانت کشور، کارگروه تنظیم بازار، کارگروه راهبری و هماهنگی در سیاستگذاری، کارگروه معادن، کارگروه بانکی، کارگروه تأمین اجتماعی، کارگروه مالیاتی، کارگروه حمایت قضایی و کارگروه صادرات.

برخی از شوراها و کمیته‌هایی که اتاق بازرگانی در آنها نماینده دارد عبارتند از: شورای برنامه‌ریزی آب، شورای عالی بورس، شورای رقابت،